

Meerjaren Duurzaamheidsplan RKZ

2023-2027

Auteur: Ada Hagens (coördinator Duurzaamheid)
Datum: Januari 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Duurzame aandachtsgebieden binnen het RKZ	4
3. Klimaat en gezondheid.....	6
4. Natuur en gezondheid	8
5. Voeding en gezondheid.....	9
6. Implementatie en bewustwording	10
6.1 KERNTTEAM DUURZAAMHEID	10
6.2 MANIFEST.....	10
6.3 COMMUNICATIE	10

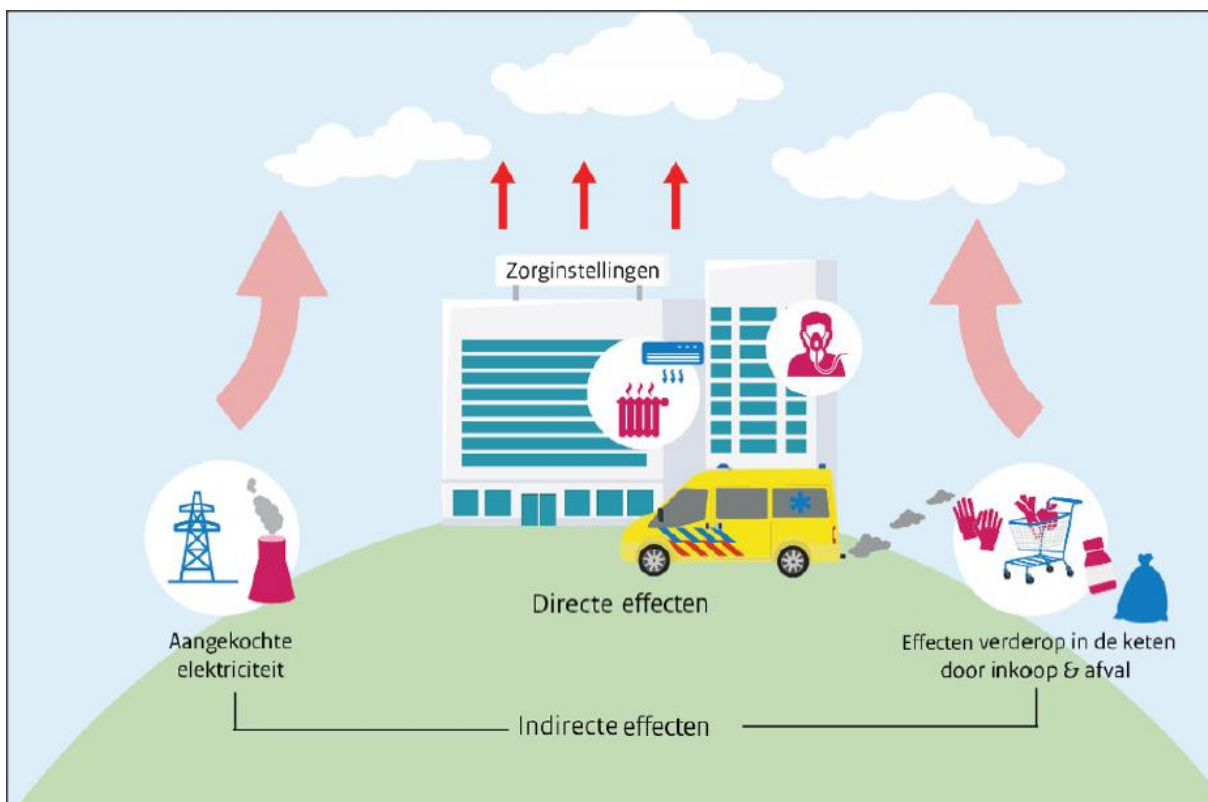
1. Inleiding

Met de huidige klimaatcrisis is het zaak dat ieder bedrijf werk maakt om het klimaat te verbeteren. Broeikasgassen, waaronder CO₂ zorgen ervoor dat het steeds warmer wordt. Dit levert een grote bedreiging voor de volksgezondheid op. Klimaatverandering en milieuverontreiniging leiden tot steeds meer en andersoortige zorgvragen, zoals bijvoorbeeld infectieziekten en hittestress.

Om de opwarming een halt toe te roepen moet in Nederland in 2030 55% minder CO₂ worden uitgestoten en in 2050 95% minder CO₂.

In Nederland is de zorgsector verantwoordelijk voor **7%** van de uitstoot van broeikasgassen, **4%** van het afval en **13%** van het grondstoffengebruik. Met het leveren van zorg draagt de sector dus bij aan de klimaatcrisis.

Het RKZ wil dan ook steeds meer overgaan naar duurzame zorg en heeft zich ten doel gesteld om klimaat neutrale zorg te bieden in 2045. Op dit moment hebben we de zilveren status van de Milieuthermometer Zorg (meetinstrument om te bepalen hoe duurzaam een organisatie is), maar we gaan voor goud! Met goud behoren we tot de duurzame top in de zorg in Nederland. Duurzaam inkopen en duurzaam bouwen zijn daarin grote pijlers, maar het RKZ gaat nog een stap verder en gaat ook steeds meer de zorgprocessen verduurzamen. Wij gaan voor 0% CO₂ uitstoot!

2. Duurzame aandachtsgebieden binnen het RKZ

In dit meerjarenplan wordt de koers van het RKZ bepaald op het gebied van duurzaamheid. Duurzaamheid is een breed begrip. Om de doelen te bepalen met de meeste impact op de broeikasgas uitstoot is er uit gegaan van de greendeal, het rapport “het effect van de Nederlandse zorg op het milieu” (2022 met peiljaar 2016) en de milieu analyse van het RKZ zelf (met behulp van milieubarometer).

In december 2022 is de Greendeal duurzame zorg 3.0 (hierna genoemd Greendeal 3.0) getekend door de ziekenhuizen en zorginstelling die zich hieraan willen committeren. Het RKZ is er hier een van.

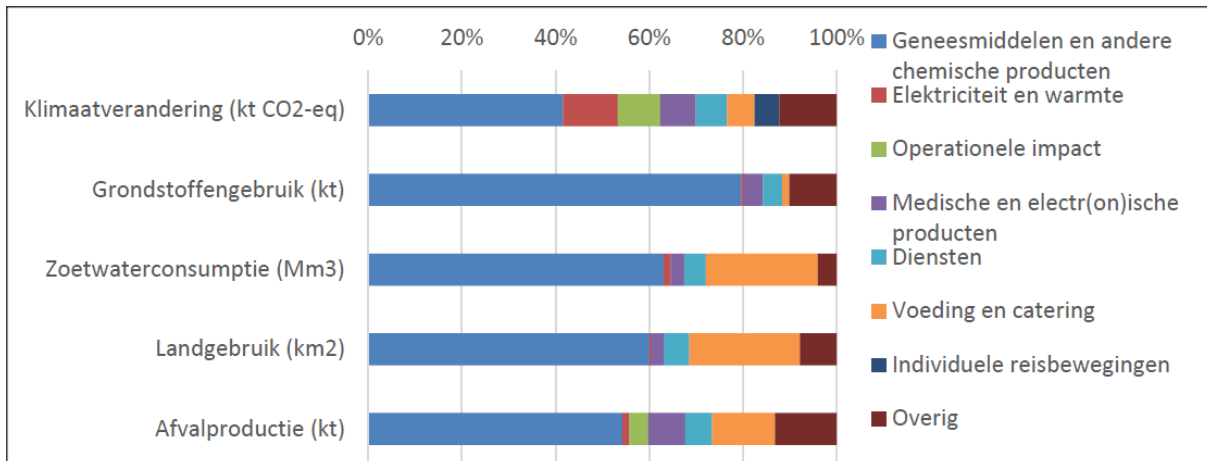
De Greendeal 3.0 heeft 5 doelen:

 <p>1. Gezondheidsbevordering van patiënten, cliënten en medewerkers</p> <p>Enkele acties:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gezonde, gevarieerde, meer plantaardige en duurzame voeding• Nieuwe kennis en ervaring over gezondheidsbevordering toepassen	 <p>2. Vergroten bewustwording en kennis over de impact van de zorg op het klimaat en andersom</p> <p>Enkele acties:</p> <ul style="list-style-type: none">• Inbedding van duurzame zorg en Planetary Health in alle zorgopleidingen• Actief bijdragen aan het maatschappelijk debat over de relatie tussen menselijk handelen, klimaatverandering en milieuvervuiling, een gezonde levensstijl en gezondheid
 <p>3. CO₂-uitstoot terugbrengen met 55% in 2030 en klimaatneutraal in 2050</p> <p>Enkele acties:</p> <ul style="list-style-type: none">• Grote zorgaanbieders stellen uiterlijk 1 juli 2023 een bestuurlijk vastgestelde routekaart op met een strategisch verduurzamingsplan voor hun vastgoed• Verminderen van de uitstoot door vervoersbewegingen van personeel	 <p>4. Primair grondstofgebruik 50% verminderen in 2030 en maximaal circulaire zorg in 2050</p> <p>Enkele acties:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kiezen voor ‘herbruikbaar’ boven ‘wegwerp’ waar mogelijk• Circulair inkopen als uitgangspunt voor inkoopbeleid van materialen, hulpmiddelen en voeding
 <p>5. Verminderen milieubelasting door medicatie(gebruik)</p> <p>Enkele acties:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gepast voorschrijven en gepaste verstrekking van noodzakelijke medicijnen• Voortzetten van de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water	<p>Wat is een Green Deal? Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen om duurzame plannen uit te voeren. De Green Deal Samen werken aan duurzame zorg wordt gefaciliteerd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en gedragen door de zorgsector.</p>

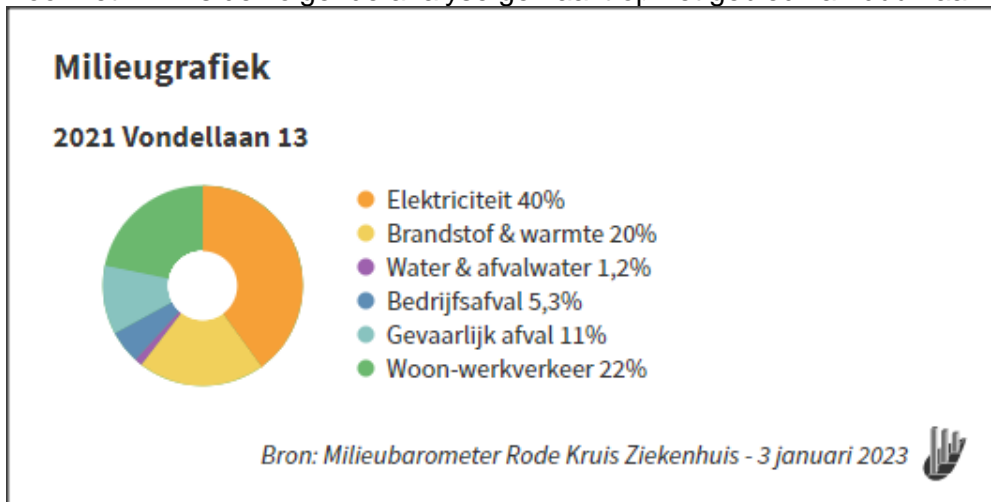
Green Deal

Het rapport “het effect van de Nederlandse zorg op het milieu” heeft geanalyseerd welke onderdelen van de zorg de meeste invloed hebben op 5 verschillende effecten, zoals klimaatverandering en afvalproductie.

Figuur 1 Analyse van de milieuvoetafdruk van de zorgsector voor de geselecteerde effectcategorieën

Voor het RKZ is de volgende analyse gemaakt op het gebied van duurzaamheid:

Figuur 2 Analyse van de milieuvoetafdruk van het RKZ voor de genoemde effecten

Uit bovenstaande informatie zijn de volgende aandachtsgebieden gekomen, die de komende 5 jaar binnen het RKZ een prominente rol krijgen:

1. Klimaat en gezondheid
Energie (gas en elektra), anesthesie, lachgas, geneesmiddelen, vervoer)
2. Omgeving en gezondheid
Water, natuur en natuurafbeeldingen, grondstoffen (duurzaam inkopen en duurzaam bouwen), architectuur
3. Voeding en gezondheid
Goede Zorg Proef Je, swill¹, lokale leveranciers (verkorten van de keten)

Deze aandachtsgebieden en bijbehorende punten worden in de komende hoofdstukken toegelicht. Overkoepelend geldt dat het RKZ in 2027 de ambitie heeft om milieuthermometer Goud te behalen. Dit is echter wel afhankelijk van de technische en financiële mogelijkheden van het RKZ.

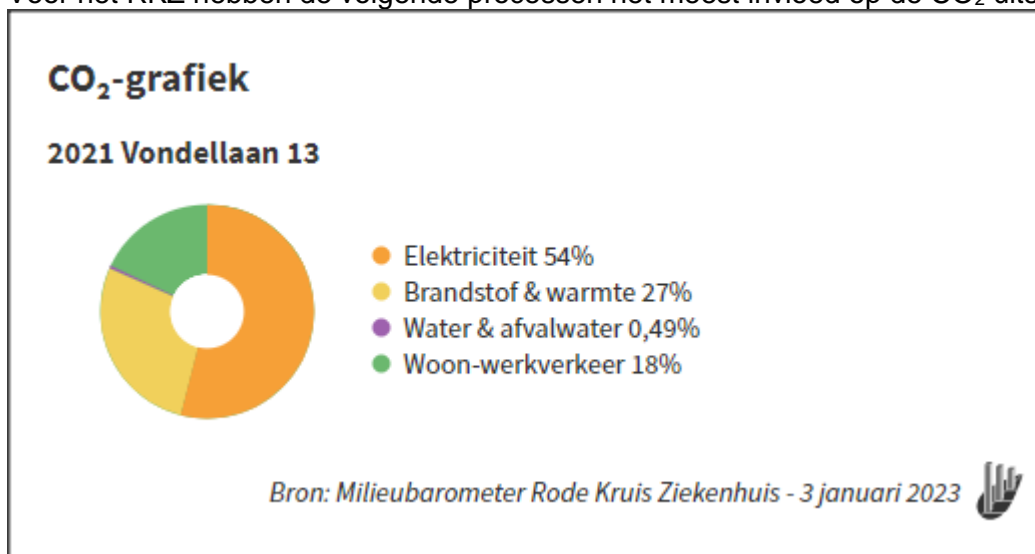
¹ Swill bestaat uit (gekookte) voedselresten

3. Klimaat en gezondheid

Klimaatverandering kan een risico vormen voor de gezondheid. In Nederland worden de winters veelal zachter en de zomers warmer, waardoor ziekteverwekkers vanuit warmere klimaten steeds beter weten te overleven en het risico op (voorheen) “tropische” ziekten steeds groter wordt. Planten bloeien steeds langer, waardoor hooikoorts patiënten steeds langer klachten houden. Een tekort aan water dreigt door steeds langere droogteperioden en aan de andere kant wordt het risico op wateroverlast door korte, hevige regenval ook steeds groter. Al met al een klimaatcrisis die dreigt en wellicht daaropvolgend ook een gezondheidscrisis.

De grootste invloed van de mens op het klimaat wordt veroorzaakt door de broeikasgasuitstoot. Voor de ziekenhuizen is dit de CO₂ uitstoot door onder andere gas en elektriciteitsverbruik, het vervoer van medewerkers, patiënten en bezoekers, maar ook overige broeikasgassen, zoals anesthesiegassen en de gassen die gebruikt worden om geneesmiddelen te vernevelen, zoals astma medicatie.

Voor het RKZ hebben de volgende processen het meest invloed op de CO₂ uitstoot:

Figuur 3 Analyse CO₂ uitstoot per proces bij het RKZ

Energieverbruik

Ongeveer 15% van de CO₂ uitstoot van de zorgsector wordt veroorzaakt door het gas en elektriciteitsverbruik. Binnen het RKZ is dit 82% (zie figuur 3). Het verschil van CO₂ uitstoot binnen de zorgsector en het RKZ wordt veroorzaakt doordat in binnen de zorgsector ook de CO₂ uitstoot van de productie van medicatie is meegenomen (zie figuur 1).

Het RKZ gaat de energievoorziening verduurzamen door een Warmte Koude Opslag (WKO) en warmtepompen te plaatsen. Tevens wordt het OK complex en aanhangende afdelingen, zoals IC en SEH in een nieuw te bouwen deel voor het ziekenhuis geplaatst. Dit nieuw te bouwen deel zal voldoen aan BENG 2 en daardoor energiezuinig zijn. Het nieuw te bouwen bouwdeel zal meteen op de duurzame energievoorziening worden aangesloten. Na de nieuwbouw zal ook de bestaande bouw worden gerenoveerd (en beter geïsoleerd) en worden aangesloten op de duurzame energievoorziening. Dit zal uiterlijk in 2029 gebeurd zijn, waardoor de 55% CO₂ besparing in 2030 zal worden behaald. Deze besparing zal niet lineair over de tijd kunnen worden gezet. Het ene jaar zal het RKZ veel meer besparen dan het andere en wellicht dat zelfs in het begin meer verbruikt gaat worden, omdat de aanbouw extra gas en elektra zal vragen.

De WKO zal in een later stadium voor het gehele gebouw de energievoorziening zijn. Voor een ziekenhuis moet er echter altijd een back-up aanwezig zijn. De huidige CV voorziening blijft dan ook aanwezig. De huidige CV's zijn echter VR ketels en deze zullen vervangen worden door HR ketels.

Voorlopig op de renovatie wordt door de Taskforce Energie (waarin ook het Kernteam Duurzaamheid zitting heeft) in 2023 projecten opgestart om energie te besparen, die niet in de duurzame energievoorziening worden opgepakt, zoals het inbouwen van bewegings- en lichtsensoren en verdere plaatsing led verlichting.

Doel:

1. 25% minder CO₂ uitstoot in 2027 door minder gas en elektraverbruik ten opzichte van 2022.

Vervoer

Eigen medewerkers

Binnen het RKZ heeft vervoer een groot aandeel in de CO₂ uitstoot (ca 17%). In 2018 is een onderzoek opgestart om te onderzoeken met welk vervoersmiddel en waarom medewerkers naar het RKZ kwamen. Na dit onderzoek is geprobeerd medewerkers van het RKZ op vrijwillige basis meer met de fiets of het OV te laten komen, echter dit heeft niet geleid tot de gewenste resultaten. Door de nieuwbouw die van start is gegaan, zijn er minder parkeerplaatsen. Naar aanleiding hiervan is het mobiliteitsbeleid aangepast eind 2022.

In het klimaatakkoord is tevens afgesproken dat grote werkgevers (meer dan 100 medewerkers) vanaf eind 2023 verplicht zijn om hun woon-werk en zakelijk verkeer schoner te maken. In Nederland heeft men na overleg besloten om in eerste instantie uit te gaan van een collectief plafond, dus zonder verplichte individuele norm, om het doel van 1 megaton minder CO₂ in 2030 te halen. In Nederland zijn er ca 8000 grote werkgevers, wat betekent voor het RKZ dat we theoretisch ca. 125 ton CO₂ moeten besparen op dit vlak. De collectieve CO₂ besparing wordt jaarlijks gemonitord door de overheid en wanneer er te weinig vorderingen hierin zijn, wordt het collectieve plafond alsnog een individuele.

Doel:

1. Een nieuw mobiliteitsonderzoek voor eigen medewerkers moet uiterlijk in 2023 worden gedaan om inzichtelijk te krijgen of er nu meer medewerkers met de fiets komen en het mobiliteitsbeleid een positieve invloed heeft gehad op de CO₂ uitstoot van de medewerkers van het RKZ.
2. Het RKZ dient 63 ton CO₂ te besparen op het gebied van woon-werk en zakelijk verkeer in 2026 ten opzichte van 2022.

Bezoekers

Een andere categorie die voor CO₂ uitstoot zorgen zijn de patiënten en bezoekers. Veel patiënten komen met de auto, omdat zij niet goed ter been of erg ziek zijn. De invloed van het RKZ op patiënten en bezoekers is ook gering.

Echter door Corona werd besmetting door persoonlijk contact als een hoog risico gezien. De digitalisering (zoals e-consulten) die langzaam al aan het opkomen was, heeft daardoor een vlucht genomen. Patiënten konden via digitale middelen thuis worden gemonitord en persoonlijk contact kon zo worden vermeden. Bijkomend voordeel is dat dit ook scheelt in de CO₂ uitstoot van het bezoekersverkeer. Op dit moment (dec 2022) wordt 26% van alle consulten digitaal gedaan. De bedoeling is dat dit stijgt naar 30%.

Doel:

1. 30% van alle consulten RKZ breed wordt digitaal uitgevoerd.

4. Natuur en gezondheid

Groen binnen en buiten

Uit onderzoek is gebleken dat patiënten in ziekenhuizen meer tevreden zijn met ruimten waarin planten staan. Planten dragen namelijk bij aan stressreductie en positieve emoties. Planten kunnen ook vervangen worden door natuurafbeeldingen. Nadeel is dat nog niet voldoende onderzocht is of planten een extra infectierisico vormen en personen kunnen voor sommige planten allergisch zijn. Wel wordt in ziekenhuizen steeds meer groen geplaatst en daar zijn positieve geluiden over. Natuurafbeeldingen zijn dan een veilige, alternatieve keuze. In samenspraak met Infectiepreventie zal worden bepaald welke ruimten binnen het RKZ geschikt zijn voor planten en/of natuurafbeeldingen. Ook natuur om het ziekenhuis heen is een pré. Uitzicht op groen geeft een betere stemming en is stress verlagend. Aan de achterzijde grenst het RKZ aan een landgoed en daar is al groen aanwezig. Aan de overzijde ligt een park, echter zicht hierop is beperkt door de weg langs het RKZ en de parkeerplaats. Wel kan daar worden gewandeld.

Doel:

1. In overleg met Infectiepreventie wordt in 2023 bepaald waar planten kunnen worden geplaatst in het RKZ.
2. In het vernieuwde atrium zal groen een prominente plaats krijgen.
3. Ieder jaar wordt op minimaal 1 afdeling een natuurafbeelding geplaatst.

Grondstoffen

De zorgsector gebruikt ontzettend veel grondstoffen om de zorg te leveren, die noodzakelijk is. Echter grondstoffen zijn eindig. De wens is dan ook om producten zoveel mogelijk her te gebruiken, zodat we geen nieuwe grondstoffen meer nodig hebben. Het algemene doel is om 50% minder primaire grondstoffen te verbruiken in 2030 ten opzichte van 2016 en maximaal circulaire zorg in 2050 (doel Greendeal 3.0).

Een van de manieren om minder grondstoffen te gebruiken, is duurzaam inkopen. Er dient dan op voorhand te worden nagedacht over duurzaamheid bij het te kopen product. Op dit moment wordt dit binnen het RKZ ad hoc gedaan. Het is nog niet een vast onderwerp bij het inkopen. Op het inkoopformulier is duurzaamheid nu opgenomen. Echter gebruiken veel afdelingen nog een eigen inkoopformulier, waardoor duurzaam inkopen nog niet wordt meegenomen.

Een andere manier is om bij renovaties en nieuwbouw duurzaamheid mee te nemen; het duurzaam bouwen. Er is een duurzaam bouwen beleid opgesteld, maar dit wordt nog niet altijd meegenomen bij renovaties en onderhoud. Denk hierbij aan daglichtinval of anders helder kunstlicht. Onder duurzaam bouwen vallen ook de Erkende Maatregelen.

Water wordt een steeds schaarser goed. De verwachting is dat de prijs van water ook steeds meer zal stijgen. Het waterverbruik binnen het RKZ is al jaren vrij stabiel.

Binnen het RKZ zijn veel producten disposable. Dit wil zeggen dat het product na 1x gebruiken, wordt weggegooid. Om grondstoffen te besparen, zal worden gekeken of het RKZ kan overstappen naar re-usables. Tevens zal het RKZ meer afval apart gaan inzamelen, zodat de reststroom die verbrand moet worden, wordt verminderd.

Doel:

1. Maatschappelijk verantwoord inkopen wordt bij 50% van alle inkoopprocessen meegenomen in 2027.
2. Duurzaamheid wordt meegenomen bij het inkopen van Medicatie vanaf 2024.
3. Duurzaam bouwen wordt bij minimaal 75% van alle projecten mee genomen in 2025.
4. In 2027 is er net zoveel water of minder verbruikt dan in 2022.
5. Ieder jaar wordt er minimaal 1 product omgezet van disposable naar re-usable.
6. Het percentage restafval is in 2027 met 5% vermindert.

5. Voeding en gezondheid

Het RKZ heeft zich aangesloten bij het project Goede Zorg Proef je en dit ook ondertekend. Het doel van het project Goede Zorg Proef Je is om meer aandacht te creëren voor gezonde en duurzame voeding in ziekenhuizen en andere zorginstellingen. Het uitgangspunt hierbij is dat goede voeding onderdeel is van goede zorg en helpt bij het herstel van patiënten en een gezonde leefstijl voor zowel bezoekers als medewerkers.

Een gezonder en duurzamer voedingsaanbod voor patiënten, bezoekers en medewerkers in ziekenhuizen en andere zorginstellingen, dat is één van de doelen in het Nationaal Preventieakkoord (NPA) met maatregelen tegen overgewicht en obesitas om bij te dragen aan een gezonder Nederland. In 2018 is het NPA ondertekend door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en 70 partijen, waaronder de Alliantie Voeding in de Zorg en de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen.

Doel:

1. In 2025 heeft het RKZ een gezond voedingsaanbod voor patiënten, bezoekers en medewerkers conform Goede Zorg Proef Je (NPA Maatregel A-24).
2. Swill percentage zakt van 33% in 2022 naar 15% in 2027.
3. In 2027 komt 50% van de producten van lokale producenten.
4. 3 dagen / week is er alleen een vegetarisch aanbod voor patiënten in 2025.
5. 70% van het aanbod in het personeelsrestaurant is vegetarisch in 2025.

6. Implementatie en bewustwording

Het Meerjarenplan moet geïmplementeerd worden binnen het RKZ. Dit kan de coördinator Duurzaamheid wel coördineren, maar niet alleen uitvoeren. Een van de hulpmiddelen hiervoor is het Kernteam Duurzaamheid.

6.1 KERNTEAM DUURZAAMHEID

Het belang van duurzaamheid wordt steeds meer ingezien, en doordat veranderingen vaak complex zijn en over meerdere schijven gaan, is in 2022 een Kernteam Duurzaamheid opgericht. De missie van het Kernteam is om op een efficiënte manier duurzame slagen te kunnen maken in het RKZ door mensen en afdelingen met elkaar te verbinden en zo de duurzame transitie te kunnen bewerkstelligen die nodig is voor een toekomstbestendig RKZ. Het Kernteam Duurzaamheid ondersteunt de coördinator Duurzaamheid bij de uitvoering van de doelen uit het meerjarenplan duurzaamheid en het jaarplan dat ieder jaar opgemaakt wordt. Tevens ondersteunt het Kernteam de greenteams binnen het RKZ.

Doel:

1. Bewustzijn duurzaamheid vergroten binnen het RKZ.
2. Coördineren en ondersteunen van de greenteams binnen het RKZ.
3. Projecten / doelen aandragen ter verduurzaming van zorgprocessen en deze te coördineren.
4. Kennis en goede voorbeelden vergroten met betrekking tot duurzaamheid en deze verspreiden binnen de greenteams en indien mogelijk RKZ breed.
5. Klankbord voor nieuw duurzaamheidsbeleid binnen het RKZ.
6. Uitbreiden Kernteam met medewerkers die duurzaamheid belangrijk vinden in 2024.

Het kernteam Duurzaamheid biedt de (zorg)medewerkers een platform om ideeën uit te wisselen en oplossingen aan te dragen vanuit de werkvloer. Facilitaire Dienst en Infectiepreventie zullen worden gevraagd, indien hun inbreng vereist is.

In het Kernteam zitten zorgmedewerkers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Zij weten wat er speelt op de afdeling en de duurzame ontwikkeling op hun vakgebied. Door periodieke overleggen, wordt voortgang hierover besproken en ook doelen / projecten opgemaakt.

6.2 MANIFEST

Duurzaamheid dient ook in het beleid van het RKZ genoemd te worden, dit wordt nu nog niet specifiek gedaan. Het RKZ heeft een beleid voor het heden en de toekomst: het manifest. In dit manifest zal duurzaamheid een rol moeten krijgen. Het RKZ vindt duurzaamheid al wel belangrijk, maar zo zal het nog duidelijker voor iedereen worden. Het manifest wordt namelijk door het gehele management van het RKZ gebruikt als leidraad in tegenstelling tot het Meerjaren Duurzaamheidsplan. Dit wordt wel gedragen door het MT, maar met name gecoördineerd / uitgevoerd door de Duurzaamheidscoördinator.

Doel:

1. In 2023 wordt het thema Duurzaamheid, en daarmee het kernteam Duurzaamheid, onderdeel van de pijler 'Anders werken'.

6.3 COMMUNICATIE

Het meerjarenplan moet worden gecommuniceerd binnen het RKZ en ook daarbuiten, zodat een ieder weet dat duurzaamheid hoog in het vaandel staat bij het RKZ. Het meerjarenplan zal dan ook moeten worden gedragen door het Bestuur en MT en kenbaar worden gemaakt in de organisatie. Verder zal het plan ook op de website van het RKZ komen te staan, zodat ook externen het plan in kunnen zien. Op de website zelf staat al een stuk over duurzaamheid.

Afdeling communicatie zal indien nodig worden ingeschakeld om bepaalde doelen en uitkomsten kenbaar te maken. Ook voor campagnes kan de afdeling communicatie worden gebruikt. Afdeling communicatie zal ook helpen met het uitbreiden van het Kernteam Duurzaamheid en met de PR van onderwerpen met betrekking tot duurzaamheid. Verder zal het Kernteam Duurzaamheid worden gebruikt als verspreider van informatie. De doelen uit het Meerjarenplan Duurzaamheid worden vertaald in jaarplannen. In het jaarplan komt wat meer in detail wat er dat jaar gaat worden gedaan. Ieder kwartaal wordt een kwartaalrapportage opgemaakt met hierin de voortgang van het jaarplan Duurzaamheid. De kwartaalrapportage wordt in de MT vergadering behandeld.

Tevens gaat het RKZ 4x per jaar duurzaamheidsindicatoren opnemen in de maandrapportage van het RKZ.

Doel:

1. In 2023 per kwartaal Duurzaamheidsindicatoren benoemen voor de maandrapportage van het RKZ in samenspraak met afdeling Financiën.